

Vergaderjaar 2022–2023

31 524

Beroepsonderwijs en Volwassenen Educatie

Nr. 516

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP EN VOOR PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 november 2022

Stages en leerbanen zijn cruciaal voor de ontwikkeling van studenten. Of het nu gaat om zij die de eerste stappen op de arbeidsmarkt nog moeten zetten, werkenden die zich verder willen ontwikkelen, of om werkzoekenden. Het opdoen van praktijkervaring geeft hen de vaardigheden en motivatie die nodig zijn om aan het werk te gaan en te blijven. Voldoende stageaanbod is daarbij essentieel.

Op dit moment zijn de stagetekorten in het mbo op het laagste niveau sinds de monitoring hiervan twee jaar geleden is gestart. Waar we nu spreken over een tekort¹ van ongeveer 3.500 stageplekken, was het beeld heel anders in 2020. Het aanbod stages en leerbanen stond toen onder druk door de coronacrisis- en maatregelen. Op het hoogtepunt was er een tekort van meer dan 22.000 stageplekken. Om hier het hoofd aan te bieden is het Actieplan «Stages en Leerbanen» (hierna: Actieplan) in het leven geroepen. Deze trad in werking op 21 april 2020 en loopt tot december 2022. Met deze brief sturen wij u de vijfde voortgangsrapportage en de evaluatie van het Actieplan (Kamerstuk 31 524, nr. 465).

In het Actieplan heeft de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) twaalf acties geformuleerd, welke in gang zijn gezet in samenwerking met leerbedrijven, onderwijsinstellingen en regionale partners. Hierbij ging het deels om het intensiveren van bestaande activiteiten en deels om het uitbreiden van activiteiten naar (relatief) nieuwe doelgroepen zoals werkenden en werkzoekenden en studenten in een kwetsbare positie. De inzet is gericht op: (1) meer stageplaatsen en leerbedrijven (door contact met leerbedrijven en mbo-scholen); (2) informatievoorziening; (3) meer bpv-plekken door maatwerk in de regio's plus een partnerrol in Regionale Mobiliteitsteams (RMT's)s; en (4)

¹ Een tekort betreft het ontbreken van een stage of leerbaan op het moment dat deze gewenst is. Dit leidt niet noodzakelijk tot studievertraging, wanneer de stage op een later moment kan plaatsvinden of leerdoelen op een alternatieve wijze worden behaald (e.g. praktijkopdrachten, simulaties). Genoemde mogelijkheden hebben echter niet de voorkeur en het streven blijft om alle tekorten op te lossen.

maatwerk van producten ten behoeve van stages en leerbanen voor werkenden en werkzoekenden en voor jongeren in een kwetsbare positie.

In de volgende paragrafen staan wij stil bij de belangrijkste resultaten uit de evaluatie, reflecteren wij op de ervaringen met het Actieplan en benoemen wij hoe wij ons blijven inzetten voor voldoende stages en leerbanen voor iedere student.

Uitkomsten evaluatie actieplan

Op verzoek van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben ResearchNed en KBA Nijmegen de doelmatigheid en doeltreffendheid van het Actieplan geëvalueerd. Sinds de start van het Actieplan is veel werk verzet om het stageaanbod op peil te brengen en te houden. De gemeten daling in stagetekorten is volgens de onderzoekers voor een deel te verklaren door de inspanningen vanuit het Actieplan. Samenwerking, inzicht in de tekorten en de richtinggevende rol van SBB hebben daarbij een belangrijke rol gespeeld. Ook zullen andere factoren van invloed zijn geweest op de ontwikkeling van het aantal tekorten, zoals de verlichting van coronamaatregelen, de steeds verdere openstelling van bedrijven, de beschikbaarheid van subsidieregelingen en de conjuncturele ontwikkelingen.

Om stages en leerbanen te werven en te behouden heeft SBB vanuit het Actieplan verschillende acties richting leerbedrijven en mbo-scholen ondernomen. Mbo-scholen geven aan intensiever contact met SBB ervaren te hebben, waarbij knelpunten geïnventariseerd werden en ondersteuning werd geboden bij het vinden van oplossingen. Wat betreft de geënquêteerde leerbedrijven is opvallend dat slechts een klein deel aangeeft te maken hebben gehad met de acties van SBB. Dan gaat het bijvoorbeeld om belacties en bezoeken om stages en leerbanen te werven en een beeld over het actuele aanbod te krijgen, of om het aanbieden van hulp bij het gebruik maken van financiële regelingen. De onderzoekers geven aan dat de acties mogelijk ongemerkt zijn gebleven omdat de aandacht van leerbedrijven naar andere zaken uit ging in crisistijd, of omdat zij de acties niet als nieuw ervoeren. Bedrijven die de acties wel hebben opgemerkt zijn over het algemeen tevreden, met name wat betreft de erkenning van bedrijven op afstand (ten tijde van coronamaatregelen) en het erkennen van delen van kwalificaties.

Voor de inwerkingtreding van het Actieplan was het actuele aanbod van stages in het mbo niet in beeld. Uit het onderzoek blijkt dat het monitoren hiervan voordelen heeft opgeleverd. Zo werd het mogelijk om de acties richting leerbedrijven en mbo-scholen meer gericht in te zetten, na een periode waarin dit vooral landelijk en breed gebeurde. Daarnaast heeft de monitoring een bijdrage geleverd aan waardevolle informatieproducten. Zo is stagemarkt.nl, gericht op erkende leerbedrijven die stages en leerbanen aanbieden, voorzien van een update. Daarnaast is leerbanenmarkt.nl gelanceerd, waar specifiek potentiële bbl-studenten terecht kunnen voor informatie over het combineren van werken en leren. Dit tot tevredenheid van mbo-scholen. Cijfers over de stagetekorten voor pro-, vso- en vmbo-lwt leerlingen zijn er niet, maar de onderzoekers concluderen op basis van periodiek overleg met scholen dat de tekorten naar schatting gering zijn. Dit komt overeen met het kleine aantal tekorten dat is gemeld bij SBB adviseurs en het meldpunt stagetekorten. De onderzoekers constateren dat er binnen scholen behoefte is aan meer duidelijkheid over de mogelijkheden om eventuele toekomstige tekorten te melden en welke ondersteuning van SBB beschikbaar is bij het melden en aanpakken van de tekorten. Volgens de onderzoekers is SBB in gesprek met scholen om dit te verbeteren.

Tot slot heeft SBB inspanningen gepleegd om stages en leerbanen voor werkenden, werkzoekenden en studenten in een kwetsbare positie te

stimuleren. Volgens de onderzoekers kan het mbo een belangrijke rol spelen in de bij- en (om)scholing van deze groepen. Het gaat dan om de bbl en laagdrempelige mogelijkheden voor het volgen van mbo-opleidingen in de derde leerweg, gericht op het halen van een mbo-certificaat of praktijkverklaring. Ten tijde van het Actieplan heeft SBB belangrijke stappen genomen in het bieden van maatwerk door de ontwikkeling van nieuwe mbo-certificaten, informatieproducten en het innemen van een partnerrol in de 35 regionale mobiliteitsteams (RMT's). Desalniettemin is de bijdrage van de acties uit het Actieplan volgens de onderzoekers nog bescheiden in termen van stagemogelijkheden als gevolg van nieuwe innovatieve samenwerkingen. Het onderzoek concludeert dat het benutten van de mogelijkheden door regionale partijen een proces van lange adem is en dat er aandacht nodig is voor het blijvend organiseren van de samenwerking tussen alle partners in de regio. De onderzoekers benoemen dat SBB daarbij een rol kan spelen in het vergroten van de bekendheid van alle mogelijkheden van praktijkleren in het mbo.

Reflectie

Wij kijken met tevredenheid terug op hoe het beroepsonderwijs, bedrijfsleven, SBB en OCW in crisistijd snel van start zijn gegaan met het Actieplan. Het stagetekort is op dit moment op het laagste niveau sinds 2020 en uit het onderzoek blijkt dat dit deels te danken is aan de inspanningen die in het kader van het Actieplan zijn gepleegd. In de aanpak van de tekorten is de monitoring van het actuele aanbod stages en leerbanen essentieel gebleken. Wij zijn zeer te spreken over het feit dat we nu gericht kunnen ingrijpen waar en wanneer dat nodig is. Ook het intensieve contact van SBB met mbo-scholen, leerbedrijven en regionale partners is van belang gebleken in het identificeren van knelpunten en oplossingen. Het in stand houden van goede monitoring en het faciliteren van (regionale) samenwerking zijn wat ons betreft fundamentele vereisten voor toekomstig beleid ter beperking van stagetekorten. Daarnaast is het belangrijk dat de bekendheid over bbl en alle andere vormen van praktijkleren blijft groeien. Hierbij voorzien wij een actieve rol van SBB in de voorlichting van werkenden en werkzoekenden. De start van leerbanenmarkt.nl is daarbij al een grote winst, omdat het expliciet gericht is op het informeren van deze doelgroep. Tot slot zijn wij van mening dat er de komende tijd specifiek oog moet zijn voor stages en leerbanen in tekortsectoren.

Aanpak voldoende stages en leerbanen

De inzet op voldoende stages en leerbanen voor iedere student blijft onverminderd belangrijk en verdient investering, want hoewel het tekort relatief beperkt is weten we dat dit kan veranderen wanneer bijvoorbeeld de economische situatie verandert. Tot en met 2027 investeert OCW daarom in totaal € 30 miljoen in het Stagepact², waarin we samen met partners in het onderwijs en bedrijfsleven afspraken maken over het stimuleren van voldoende stageplaatsen en leerbanen. Ondertekening van het Stagepact vindt eind 2022 plaats, waarna u wordt geïnformeerd. SBB ontvangt uit de CA-middelen in dit kader € 4 miljoen in 2023 om de acties uit het Actieplan te continueren, bestendigen en intensiveren. OCW en SBB maken hier momenteel samen keuzes in. Specifiek voor tekortsectoren zet OCW zich middels verschillende programma's in om de opleiding van toekomstig personeel te stimuleren. De aanwas van nieuw personeel staat met name onder druk in de zorgsector doordat de stagetekorten daar hardnekkig zijn. Dit is o.a. te

² Kamerstuk 31 524, nr. 515.

wijten aan de beperkte begeleidingscapaciteit in de sector zorg en welzijn. Daarom werkt OCW ook samen met VWS en partners uit het onderwijs en zorgveld in het programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg & Welzijn³ om dit aan te pakken.

Tot slot zet OCW zich op verschillende manieren in om leerbanen te stimuleren voor werkenden, werkzoekenden en studenten in een kwetsbare positie. SBB heeft successen geboekt door onder andere het lanceren van [leerbanenmarkt.nl](https://www.leerbanenmarkt.nl) en het vergroten van de bekendheid in de regio over diverse vormen van praktijkleren in het mbo. Wij voorzien een doorontwikkeling van de rol van SBB ter ondersteuning van diverse partijen in de regio. Dit past binnen andere maatregelen die genomen worden om praktijkleren te stimuleren. Zo ontwikkelen publieke en private opleiders in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven modulair aanbod op maat⁴, in het kader van het NGF-project LLO-Katalysator. Dit met aandacht voor het behalen van mbo-certificaten en scholingstrajecten waarin werken en leren kan worden gecombineerd. Ook maken partijen, in de Werkagenda MBO, afspraken over opschaling van het aanbod aan leerbanen in de bbl voor zij-instromers in de komende jaren (inclusief acties en indicatoren)⁵. Verder werkt het kabinet aan versterking van de arbeidsmarktinfrastructuur⁶.

We vertrouwen erop dat we met deze inzet de komende periode blijvend zorgen voor voldoende beschikbaarheid van stages en leerbanen, voor studenten, werkenden en werkzoekenden.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.H. Dijkgraaf

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,
A.D. Wiersma

³ Kamerstuk 29 282, nr. 485.

⁴ Kamerstuk 30 012, nr. 147 (p. 23 en 24).

⁵ Kamerstuk 31 524, nr. 515.

⁶ Kamerstuk 33 566, nr. 108.